

EMİLE DURKHEİM'İN İNTİHAR ADLI ÇALIŞMASI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Nupel Azizoğlu Palabıyık

Özet: Bu çalışmada Emile Durkheim'in İntihar adlı çalışması üzerinde durulacak ve bu çalışmadan yola çıkarak, Durkheim'in intihar konusundaki sosyolojik tespitleri analiz edilecektir. Özellikle metodolojik anlamda sosyal bilimlerde önemli bir yeri olan Durkheim'in, İntihar çalışmasında izlediği metodu da dikkate alınacak ve sosyal bilimlerde yöntem anlayışı perspektifindeki intihar kavramı üzerinde durulacaktır. İntiharın sebepleri ile gerçekleşme pratikleri arasındaki ilişkinin Durkheim'e göre neler olduğu, Durkheim'in intihar kavramına dair genel düşüncelerinin nasıl şekillendiği ve yine bu çalışmasında özellikle hangi noktalarda eksikliklerin görüldüğü sosyolojik bir eleştirel tutumla da dile getirilecektir.

Anahtar Kelimeler: İntihar, Emile Durkheim, Olgü, Yöntem, Sosyoloji.

AN EVALUATION OVER EMILE DURKHEIM'S SUICIDE STUDY

Nupel Azizoğlu Palabıyık

Abstract: In this study, Emile Durkheim's work called Suicide will be emphasized and based on this study, Durkheim's sociological findings on suicide subject will be analyzed. The method followed by Durkheim, which has an important place in social sciences especially in the methodological sense, will also be taken into consideration and suicide concept in the perspective of method undersanding in social sciences will be emphasized. What is the relationship between causes of suicide and the practices of realization according to Durkheim, how the general thoughts of Durkheim shaped about suicide concept and at which points the deficiencies have been seen in this study, will be expressed with a sociologically critical attitude.

Keywords: Suicide, Emile Durkheim, Case, Method, Sociology.

EMİLE DURKHEİM'İN İNTİHAR ADLI ÇALIŞMASI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Nupel AZİZOĞLU PALABIYIK

Giriş

1858 yılında dünyaya gelen Emile Durkheim, toplumsal değişimlerin en yoğun ve hızlı bir şekilde ilerlediği ve toplumu dönüştürdüğü ana denk gelmiştir. Fransız devriminin etkileri hissedilirken dünya bir yandan ekonomik gelişmelerin hızına ayak uydurmaya çalışmakta ve modernizm teorik süreçten pratik sürece doğru yol almaktadır. Toplumda yaşayan insanların bireyselleştiği ve hayatın iş bölümü sebebiyle bireyi yalnızlığa mahkûm ettiği zaman aralığında Durkheim, toplumsal süreci ve değişimi önemli bir şekilde kavramış ve bu süreçleri kendi çalışmalarında analiz etmiştir. Bireyin, kapital sistemin izin verdiği kadar hayatına vakit ayırmasını iş bölümü ve uzmanlaşmaya bağlayan Durkheim, İşbölümü çalışmasını kaleme almış ve bu sürecin sonunda çeşitli sebeplerden dolayı yalnızlaşan yahut hayatına son vermek isteyen bireylerin tutumlarını da İntihar adlı çalışmasında ifade etmiştir. Bireylerin, toplumsal değişim sürecinde yaşadığı anomik durumlar, Durkheim'ın başlangıç noktası olmuş ve Durkheim, diğer toplumsal olguları da araştırmasına dâhil ederek İntihar adlı çalışmasını bitirmiştir. İlk yayınlandığı yıllarda hak ettiği ilgiyi görmeyen İntihar, sonraki yıllarda sosyoloji klasikleri arasındaki yerini almıştır. Bunun en temel sebebinin özellikle II. Dünya savaşının olduğu ileri sürülmekte ve Amerikan sosyoloji geleneğinin Durkheim'ı keşfetmesiyle ilgili olduğu ileri sürülebilir.

Genel Değerlendirme ve Analizler

Çalışmasında intihar türlerini farklı isimlerle kategorize eden Durkheim, öncelikle intihar nedir sorusuna cevap arar ve Durkheim'ın verdiği cevap şudur: “Kurbanın kendisi tarafından yapılmış olup olumlu ya da olumsuz bir edimin doğrudan ya da dolaylı sonucu olan her ölüme intihar” (Durkheim, 2013:3) denir. Aslında intihar, bireyin kişisel ve toplumsal sorunları aşamaması, çaresizliğin, umutsuzluğun, yabancılaşmanın ve acı çekmenin sonucunda ortaya çıkan eylem (Eğribel, 2017:338) olarak da tanımlanabilir.

Durkheim'ın teorisinin pratiğe dökümü olarak isimlendirdiği bu süreç, bireyin kendisi ile yakından ilgilidir. Çünkü birey, toplumsal hayat içinde çeşitli olaylarla karşılaşmakta ve bu olaylar, bireyin hayatında çeşitli değişimlere sebep olmaktadır. Durkheim'a göre bu olaylar bireyin dışında ilerlemektedir. Yani, bireyi intihara sürükleyen sebepler, bireyin farkına varmadan önce bireyden bağımsızdır. Birey, olayların etki alanına düştüğü andan itibaren intihar olgusunun verileri arasında sayılabilir. Durkheim bu verileri iki açıdan ele alır, ilki toplumsal nedenler ve toplumsal tiplerin açıklanmasıyla; ikincisi ise intiharın bir toplumsal olgu niteliğiyle ele alınmasıyla yakından ilişkilidir. Toplumsal neden ve tiplerde istatistikî verilere pek güven olmadığını ifaden eden Durkheim, bu sebep kategorilerinde bulunan kişilerin oransal yüzdesi yıllara göre pek değişiklik göstermediği için genelleme yapılamayacağını ileri sürmüştür bu sebepten dolayı da, intihar rakamlarının yüksek ya da alçak oluşunda rol oynayan çeşitli toplumsal çevrelerin (mezhep, aile, politik topluluk, meslek grubu vb) durumlarının neler olduğuna" bakılacağından bahsetmektedir (Durkheim, 2013:2). Durkheim'a göre intihar oranı yaşla artmaktadır. Kadınlardan çok erkeklerde görülür. Protestanlar Katoliklerden çok, onlar da Yahudilerden çok intihar ettiğine göre, intihar dine bağlıdır. Yerleşim yeri boyutlarıyla intihar sayısı artar. Son olarak da cins, yaş ve oturlan yer ne olursa olsun, intihar oranı evlilerde bekâr ve dullardakinden düşüktür. Durkheim bundan şu sonuçları çıkarır: Aile intihara karşı korur. Daha genel olarak da, kişilerin dinsel, ailesel ve siyasal toplumla bütünleşme dereceleriyle ve onlarla ait oldukları toplumsal gruplar arasındaki bağların gücüyle, intihar ters orantılıdır. Durkheim'ın katkısındaki yenilik, eldeki istatistiklerden, intihar tiplerini toplumsal açıdan belirlemesidir. Her ne kadar sadece istatistiklere bağlı kalmasa da, toplumsal nedenler ve toplumsal tipler konusunda uygulanmasından yana olduğu yöntemi açıkça belirgindir. Bir tipoloji, yani tiplendirme yapmak için birçok yöntem vardır. Toplumbilimsel bir tiplendirme, görgül verilerin daha önceden nedense açıklamalara oturtulmuş bir çözümlemeli çerçeveye karşılaştırılmasına olanak verecektir. Amacı, değişkenler arasındaki ilişkileri anlaşılabilir kılmaktır. İşte Durkheim da intiharın toplumsal çeşitlerini işlemekte bu yolu izlemek ister.

Bu kategorik süreç ile birlikte Durkheim, asıl anlamda Sosyolojik Yöntemin Kuralları adlı çalışmasındaki yöntemi, İntihar adlı çalışmasında pratiğe döker. Bu bağlamda bir olgu başka bir olgunun belirleyicisidir (Durkheim, 1985: 152). Durkheim, olgular arasındaki değişkenlik ilişkisini somutlaştırdığı, istatistikî verilerden faydalandığı ve bu verilerden elde ettiği sonuçları

paylaştığı çalışmasında nicel bir yöntem kullanmıştır. Çünkü İntihar'da aktarılan araştırma, Sosyolojik Yöntemin Kuralları'nda geliştirilen düşüncelerin özel bir toplumsal olgunun –intiharın– empirik olarak araştırılmasında kullanılması olarak görülebilir. Çalışmasını bu verilerle sürdüren Durkheim intiharın sosyal nedenlerini ise üç grupta toplamıştır: Birincisi *bencil intihar*dır: Bireyin bağlı olduğu din, aile, politik zümre vb. tarafından korunmamış olmasından meydana gelir. Durkheim'a göre, 'bireysel ben'in 'toplumsal ben' karşısında ve onun aleyhine aşırı biçimde kendini göstermesine 'bencillik' adı verilmesi uygunsuz, ölçsüz bir bireyselleşmeden doğan intihar türüne de 'bencil intihar' denir (Durkheim, 2013: 2002). Bu intihar türünde Durkheim, yine ciddi oranda istatistiksel veriler kullanmış (Eğribel-Sayduk, 2017: 307) ve Katolik-Protestan ayrımına girmiştir. Bu ayrımı çeşitli ülkelere göre tablolandırmış ve dini olgularla birlikte toplumsal olguları da sürece dâhil etmiştir. İkincisi özgeci intiharlar: Durkheim bu durumu şöyle ifade etmiştir:

Şu halde şimdi karşımızda bulunan intihar çeşidi, bir öncekinden kesin çizgilerle ayrılmaktadır. Önceki aşırı bireyselleşmekten gelirken, bu intihar fazlasıyla ilkel bir bireyselleşmenin sonucudur. Biri, bazı noktalarda ya da tümünde parçalarına ayrılmış olan toplumun bireyi elinden kaçırmaması sonucu meydana gelir. Diğerinin nedeniye, bireyi sıkı sıkıya kendisine bağlı tutmasındandır. Mademki "ben'in kendi kişisel yaşamını sürdüğü ve sadece kendisine boyun eğdiği durumu **bencillik** diye adlandırdık, bunun tersi durumu da **özgecillik** sözcüğü ile tanımlamak doğru olacaktır. Bu durumda "ben" kendisine ait değildir, kendisinden başka şeyle karışır, davranışının yöneldiği nokta kendi dışında, kendisinin mensup olduğu gruplardan birinin içindedir. Bunun için, yeğin bir özgecillikten ileri gelen intihara **özgeci intihar** adını veriyoruz. (Durkheim, 2003: 217)

Bu intihar türünde Durkheim yine toplumsal olgular ve geleneklerden yola çıkarak analiz etme girişiminde bulunmuştur. Özellikle çeşitli ülkelere dair verdiği örnekler, bu intihar türündeki açıklamaların temel referansı haline gelmiştir. Örneğin,

Hinduluktaki olumu Ganj'in ya da başka bir kutsal ırmağın sularında aramak yaygın bir adetti. Yazıtlar, bu yolla yaşamlarına son vermek üzere olan kral ve din adamlarını bahsetmektedir. Öğrendiğimize göre, yüzyılın başında bu uygulama tümüyle ortadan kalkmamıştı. Bhil'ler tanrı Şiva'ya bağlılıklarını göstermek için yüksek bir kayanın tepesine çıkıp kendilerini boşluğa bırakırlarmış. 1822'de bir subayın böyle bir kendini feda etme sahnesine tanık olduğunu okuyoruz. Birtakım bağnazların tanrı Jagannathan'ın yontusunu taşıyan arabanın tekerleri altına kendilerini topluca atıp ezmeleriye artık herkesin

bildiği bir şeydir. Charlevoix da bunlardan önce, Japonya'da bu çeşit dinsel uygulamalara rastlamıştı: "Deniz kıyısı boyunca sıralanan sandallara dolan bağnazlar kadar sıradan bir görünüm olamaz" der, "ya taş yüklenerek ya sandalın dibini delerek yavaş yavaş suyun dibini boyluyorlar. Bu arada da tapıkları tanrısal varlıkları öven ilahiler soyluyorlar. Epeyce kalabalık bir seyirci kitlesi de onları izlerken, bu adamları göğe karşı ovuyorlar ve büsbütün gözden kaybolmadan onlardan kendilerini kutsamalarını rica ediyorlar. Amida mezhebinden olanlar da ancak oturacak bir yer bulunan, incecik bir aralıktan soluk alabildikleri mağaralara kapanıp, girişi ördürüyorlar ve orada seslerini çıkarmadan aklıktan ölmeyi bekliyorlar. (Durkheim, 2013: 221).

Bu örneklerle birlikte Durkheim, özgeci intihara son noktayı koyar ve bu intihar türünün "aşağı toplumlarda" görüldüğünü ifade eder. Üçüncüsü anomik intiharlardır: Durkheim'a göre anomik/kuralsız intihar sorunlu bir durum ile alakalıdır:

Şu halde ötekilerden ayrılması gereken yeni bir tip karşındayız. Bu ayrımı yaratan bireylerin topluma bağlanma yolları değil, toplumun bireyleri düzene sokma yollarıdır. Bencil intihar, insanların yaşamda olmak için artık bir neden görmemesinden ileri gelir. Özgeci intihar, bu nedenin insanlara yaşamın dışında görünmesinden doğar. Varlığını az önce saptadığımız üçüncü tip intiharın kaynağı, insanların etkinliğinin düzeninin bozulmasında ve insanların bundan acı çekmelerindedir. Kaynağı nedeniyle bu sonuncu çeşide **kuralsızlık intiharı** diyeceğiz. (Durkheim, 2013: 263).

Durkheim, bu intihar türüne sadece kuralsızlık eklemeyi, aynı zamanda ekonomik yetersizlik, yine boşanma ve ayrı kalma gibi faktörleri de ekler. Örneğin, bir eşin vefatı ile yaşam kuralının bozulması da bu tür bir intihara sebep olacağı için, Durkheim, anomiyi, normal giden bir süreçte yaşanan ve aşılabilen aksaklıklar olarak adlandırır.

Bu, anomik yani herhangi bir kurala bağlı olmayan intihardır. Çünkü kuralsızlık bir kızgınlık ve bıkkınlık durumu doğurur, bu da koşullara göre, ya kişinin kendisine ya başka bir insana karşı döner. Birinci durumda kişi intihar eder, ikincisinde cinayet işler. Böyle aşırı bilenmiş güçlerin izlediği yolu belirleyen nedenlere gelince, onlar da herhalde failin ahlak yapısına bağlıdır. O yapının az ya da çok dirençli olmasına göre, eğilim şu ya da bu yöne olur. Ahlak bakımından ortanın altında bir adam kendini öldürmez de başkasını öldürür. Hatta gördük ki bu iki eylem birbiri arkası sıra meydana gelebiliyor ve tek bir edimin iki yüzünü oluşturuyor; yakınlıkları da buradan geliyor. Kişinin içinde bulunduğu bıkkınlık durumu öyledir ki, kendini rahatlatmak için iki kurban gereksinim duyar. (Durkheim, 2013: 377).

Durkheim'a göre mekanik toplumdaki organik topluma geçişte uzmanlaşmaya bağlı olarak toplumsal değişim oldukça hızlı gerçekleşir ve dinin sağladığı toplumsal dayanışma zayıflayarak intiharlar artmaya başlar (Eğribel-Sayduk, 2017: 309).

Sosyoloji disiplini için de bir milat (dönüm noktası) olarak değerlendirilebilen bu çalışmada Durkheim, birçok toplumdaki elde ettiği istatistiklerden hareketle intiharın kişisel nedenlerden çok toplumsal nedenlerden kaynaklandığını iddia etmiş ve toplumsal işlevleri yerine getirmesi gereken kurumların kapitalist düzen karşısında içine düştükleri anomiyi de vurgulamıştır (Kızılcılık, 1994: 198; Giddens, 2014: 149). Önce konuyla ilgili o zamana kadar yapılmış hemen hemen bütün araştırmaları ve iddiaları araştırmakla işe başlar ve farklı toplumlardan elde ettiği farklı intihar oranları ile farklı intihar çeşitlerini istatistik verileriyle sunduktan sonra intiharı; akıl hastalığı, ırk, kalıtım, iklim ve hava sıcaklığı gibi etkenlerle açıklamaya çalışan tezlerin geçersiz olduğunu, aslında konunun sosyolojik bir durum olduğu yönündeki iddiasını açıklamaya/kanıtlamaya çalışır ve ayrıca konunun, kavramsal düzeyde de günlük dilde kullanıldığından farklı bir şekilde ele alınması gerektiğini vurgular. Somut veriler başlığı altında ise Durkheim'ın ileri sürdüğü cinayet savı oldukça ilginçtir. Çünkü Durkheim *"Hiçbir toplum bilmiyoruz ki onun içinde değişik biçimlerde, az ya da çok gelişmiş bir suçluluk olmasın. Her toplumda her zaman ahlak dışı hareketler görülür. Şu halde diyebiliriz ki cinayet kaçınılmazdır, var olmaması söz konusu değildir, bilindiği biçimleriyle toplumsal örgütlenmenin temel koşulları mantıksal olarak cinayeti içlerinde taşırlar. Bundan ötürü de cinayet normaldir"* (Durkheim, 2013: 382) ifadesiyle olumsuz yargıları üzerine çekmiştir. Yöntem kitabına yaptığı atıflarla İntihar kitabını destekleyen Durkheim, bir olgunun başka bir olgunun nedeni olduğuna dair görüşü ile benzer olguların başka yerlerde de görülebileceğine dair görüşü, İntihar kitabındaki şu ifadelerle uyuşmaktadır: *"Elimizdeki bilgiler intihar edilmeyen tek bir ülke yoktur dememize olanak verecek düzeyde değildir. İstatistiklerin bu konuda bizi bilgilendirdiği ülkelerin sayısı pek az. Ötekilere gelince, süregelen bir intiharın varlığı ancak mevzuatta bıraktığı izden çıkarılabilir. Hâlbuki her yerde intiharla ilgili bir düzenleme yapıp yapılmadığını de kesin biçimde bilmiyoruz. Fakat genellikle yapılmış olduğunu söyleyebiliriz"* (Durkheim: 2013: 383). İstatistik bilgilerin, saha çalışması yapılmadan esas bilgi olarak kabul edilmesi ve buna dayanarak genelleme yapılması oldukça sorunludur. Fakat Durkheim, somut veriler başlığı altında bu sonuçları gerçekmiş gibi kabul etmiştir. Bilgilerin gerçekmiş gibi kabul edilmesi, verilere dayanarak çıkarımların yapılmasını da hatalı kılmaktadır.

Tam bu sebeptendir ki Durkheim'ın genellemeleri geçerli değildir, aksine bu genellemeler yeniden sınanmaya muhtaçtır. Aslında kendisi de pozitivist olan Durkheim'ın, somut veriler ışında elde ettiği verilerin genellemeye tabi tutulmayacağını bilmemesi şüphe ile karşılanmalıdır fakat o dönemin belki de toplumsal şartları, verilerin yüz yüze yahut görüşme şeklinde elde edilmesine de fırsat vermemiş olabilir.

Temel Eleştiriler

Durkheim, olumlu olarak, veriler arasındaki diyalektik süreç iyi belirlenmiş, sebep-sonuç ilişkisi net olarak ortaya koymuş ve uluslararası boyutta istatistiki veriler iyi analiz etmiştir. Özellikle verilerin çeşitliliği ve intiharın sebeplerini belirlemedi olgusal başarı, çalışmasını önemli hale getirmiştir. Bi-reysel sorunları ele almak için çalışmasının ilk bölümünü bu konuya ayırmış ve ruhsal tartışmaları ilk bölümde toparlamıştır. Fakat Durkheim, intihar olgusunu analiz ederken verilerden elde ettiği sonuçlarda bazen iç çatışmalara girmiştir. Örneğin, kuralsız/anomik intihar olgusunda boşanmanın olmadığı veya kısa süre önce gerçekleştiği yerlerde bekâr kadınlardan çok evli kadınların intiharlarını ifade etmiştir, bu da bizi evliliğin sanki erkekleri kayırdığı sonucuna götürür. Lakin boşanmanın ilerlediği durumlarda ise durum sanki tersine dönmüştür. Durkheim'e göre intihar söz konusu olduğunda, boşanma ne kadar artarsa evlilik kadını o kadar korumaktadır ve süreç tersten işlemektedir. O halde evlilik bir eşe yaramış diğerine ise yaramamıştır. Bu sonuç bizi, evliliğin çıkara dayandığını ve çıkarların zıtlığına dair bir sonuca götürmektedir. Anomik sürecin ortaya çıkarmış gibi görüldüğü evliliğe dair intiharlar, kadın ve erkek üzerinde neden bu kadar ayrı derecede etkiye sahip olduğunu ise açıklayamamaktadır. Bu analizde Durkheim bir çıkmaza girmiş görünmekte ve yöntemsel açıdan yanlış bir sonuca düşmektedir. Çünkü *Yöntem* çalışmasında Durkheim, benzer olguların benze sonuçlar doğurduğuna dair bir çıkarımda bulunmuşken, İntihar çalışmasında her ne kadar Yöntem konusunu pratiğe dökse de, hem intihar çalışmasının ileri sürdüğü istatistikler hem de yöntemi açısından sorunlu görünmektedir.

Durkheim'ın istatistiksel verileri başarılı kullanmış olmasına rağmen sosyal bilimlerde yöntem açısından en önemli alanı teşkil eden veren ve örneklem kavramlarında sorunu çözememiş olması da yine ayrı bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Evren, araştırmayı oluşturan elemanların tümünü kapsayan bir kavram ise (Karasar, 1998), Durkheim'ın evreninin tam olarak ne olduğu net değildir. İntihar olgusuna dâhil olan her şeyi evrene dâhil etsek

dahi, evren neredeyse bütün dünya ülkeleri olmaktadır. Olgusal bağlamda intiharın seçilmiş olması, çeşitli ülkelerdeki intihar oranlarının veren olarak sunulması belki de soyut bir alanı kapsayacağı için çeşitli sorunlar oluşturacaktır. Durkheim, evreni belirlemek için oldukça geniş bir yelpaze kullanmıştır. Bu yelpaze içinde dini olgulardan ekonomik olgulara kadar birçok kavramı dâhil etmiştir ama bu girişim, evreni oldukça karmaşık hale getirmiştir. Nicel çalışmaların temel niteliği olan konulardan ilki evrenin ve örneklemin netliği olmalıdır. Evrenin bu kadar karmaşık olması örneklemini de sorunlu hale getirmiştir. İntihar çalışmasının örneklemini neredeyse bütün dünyada intihar vakalarına dair istatistiksel verilerdir. Halbuki örneklem, evreni temsil eden elemanlardan seçilmiş ve üzerinde incelemeler yapılan gruptur (Balcı, 1997). İntihar çalışmasında o kadar fazla istatistiki veri ve bu verilerin konulara göre sınıflandırılması kullanılmıştır ki, örneklemini net olarak izah etmenin oldukça zor olduğu söylenebilir. Durkheim'ın çalışmasında örneklem net değildir. Çeşitli ülkelerden elde edilen hazır veriler, bir örneklem grubunun oluşmasına imkân tanımamaktadır. Bir bağlamda kartopu örneklemine dâhil edilebileceğine dair öngörü oluşabilir ama hazır verilerin oluşturduğu örneklem bu açıdan da sorun teşkil etmektedir. Temel problemin, Durkheim'ın alan çalışmasında uzak kalması olduğu söylenebilir. Çünkü Durkheim, bütün çıkarımlarını hazır veriler sonucunda elde etmiştir. Düzenlenmiş bir anketin olmaması yahut Durkheim'ın olgulardan hareketle sonuçlara ulaşabileceğini düşünmesi, anketin yapılacağı alanı da belirsiz kılmıştır. Örneğin çalışmasında "alkolizm üzerinde durulmuş, içkinin orduda sivil nüfusu arasında olduğundan daha büyük şiddet yarattığı söylenmiştir" gibi üçüncül ağızdan elde edilmiş gibi görünen ifadeler, varsayımlara dayanan bir analizin yapılmasına sebep olmuştur. Yahut, "1889-91 yıllarında 31 yaşındaki bir milyon bekardan 394 ile 627 arasında bir miktar yani ortalama 510 kişi kadar intihar ediyordu. 500'e karşı 993,100'un 194'e oranıdır. Bu, 1.94'lük bir ağırlama katsayısı demektir ki bunu -gerçek rakamı aşma korkusu olmaksızın rahatlıkla 4'e yükseltebiliriz, söylemleri ile kendisinin yapmadığı ama veriler ışığında açıkladığı ifadelerle öneriler de ve çıkarımlarda bulunmuştur" gibi tamamen hazır veriye dayanan bilgilerle yapılan analizler, Durkheim tarafından yuvarlanmış ve genelleştirilmiştir. Bu genelleştirme, yapılan bir saha çalışmasına da dayanmamaktadır. Yine benzer şekilde

Fransa'da 10 yıldan kısa süren bir askerlik süresinde intiharların üç katına çıktığını görüyoruz. Hâlbuki aynı süre içinde sivil bekârlara bakarsak rakam, 237'den ancak 394'e çıkmıştır. İngiltere'nin Hindistan ordusunda 20 yılda

intiharlar sekiz kat artmıştır. Sivillerde böyle bir artış hiçbir zaman görülmemiştir. İtalya'da durumun aynı olduğu görülüyor. Yine veriler ile toplumsal bağlamda genellemeler yapıyor.. Ayrıca iklimsel değişimlerinde etkili olduğunu, o ülkelerin içinde bulunduğu iklimsel şartlarla birlikte açıklayarak, intihar ile ilişkilendiriyor. Hatta askerlerin yaşamlarını derece derece hesaplayarak, intihar oranını bulmaya çalışıyor” (Durkheim, 2013: 229-231)

ifadeleri de Durkheim'ın çeşitli ülkelerden elde ettiği veriler sonucunda oluşan çıkarımlara dayanmaktadır. İtalya'nın toplumsal şartlarından bahsedilmeden verilere dayanarak bir analizin yapılması yahut Hindistan'dan haberdar olmadan yapılan analizlerin ne kadar sağlıklı olabileceği oldukça sorunludur.

Nicel çalışmaların önemli bir boyutu olan hipotez oluşturma ve sınırlılık konuları da yine Durkheim'de neredeyse mevcut değildir. Durkheim, neden bu kadar çeşitli ülke seçtiğini, neden sadece veri kullandığını ve temel hipotezlerinin neler olduğunu hiçbir netlik sunmadan çalışmasını tamamlamıştır. En başta psikolojik tartışmalardan bahsetmekle yetinmiş ve hemen hazır verilere geçmiştir. Nicel çalışmalar elbette hazır verilerle de oluşturulan bir nitelik taşımaktadır ama belirli oranda bir sınırlılığın olması, çalışmanın güvenilirliği açısından oldukça önemlidir. Hazır veriler elde edilen ülkelerin neden seçildiğine dair verilecek ip uçları da, neden böylesine bir çalışmaya o ülkelerin dâhil edildiğine dair bir öngörü oluşturabilir. İntihar çalışmasının bir sınırlılığı net değildir, hemen her veride çeşitli olguların (alkol, boşanma, din, vb.) kullanılması konuyu adeta dağıtmıştır. Literatür bağlamında farklı çalışmalara değinen, atıflar yapan Durkheim, bu bağlamda eleştirilmeyi pek hak etmemektedir ama Durkheim'ın değindiği çalışmaların genellikle psi-ko-sosyal boyutta olması, sosyolojinin netliği konusunda şüphe yaratmıştır.

Sonuç Yerine

Sonuç olarak, toplumsal olaylara dair yapılan nicel çalışmalarda genellikle literatürde bahsi geçen adımların özellikle evren, örneklem, hipotezler, sınırlılıklar ve veri toplama teknikleri olduğunu göze alırsak, Durkheim'ın çalışmasının bu adımlara cevap vermediği ifade edilebilir. Hazır veriler, veri toplama tekniklerinde ve nicel çalışmalarda elbette kullanılacak veriler arasında yer almaktadır fakat toplumsal bir olguya dair elde edilecek verilerin yerinden tespit edilmesi daha sağlıklı sonuçların elde edilmesini de sağlayacaktır. Evrenin ve örneklemin net olmaması, hatta belirginliğini göstermemesi; sınırlılığın olmaması, literatür kısmında konuyla alakalı çalışmalara

değınmiş olması lakin bu değınmenin yine hazır verilere dayanarak elde edilmesi, hipotezlerin okuyucu tarafından çıkartılma çabasına girişilmesi ve veri toplama tekniğı ile çözümleme tekniğinin nicel bir süreçten bağımsız ilerlemesi bu çalışmanın temel problemleri arasında yer almaktadır. Fakat, dönemine göre bu kadar çeşitli verilere ulaşılması, bu verilerin çeşitli olgular bağlamında karşılaştırmalı yöntemle analiz edilmesi ve belirli sonuçlara ulaşılması, Durkheim'ın çalışmasını klasikler arasına dâhil etmiştir. Anket ile elde edilecek verilerin cinsiyete göre analiz edilmesinin önünde bu bağlamda ciddi engel vardır, çünkü görüşmeler birebir yapılmamış, veriler program dâhilinde girilmemiştir. Tespitler genel ve birbirleriyle ilişkili biçimde ifade edilerek, değerlendirmeler bu perspektifte yürütülmüştür. Yani Durkheim, her ne kadar geniş ölçekte bir hazır veri analizi yapmış olsa dahi, benzer olgular benzer sonuçları doğurur tezini izleyerek çalışmasını sonlandırmıştır.

Kaynaklar

- BALCI, A. (1997) Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Teknik ve İlkeleri, Ankara: TDFO Yay. Ltd. Şt.
- DURKHEİM, E. (1985) Toplumbilimsel Yöntemin Kuralları, çev. Cemal Bali Akal, İstanbul: BFS Yayınları.
- DURKHEİM, E. (2013) İntihar, çev. Z. Zühre İlkelen, İstanbul: Pozitif Yayınları.
- EĞRİBEL, E. (2017) "Düzenin Marjinalleşmesi, Toplumsal Bönleşme ve İntihar", Sosyologca, Sayı: 13-14, ss. 331-354.
- EĞRİBEL, E.-SAYDUK, İ. (2017) "Durkheim'ın İntihar Tiplerinin Günümüzde Yeniden Değerlendirilmesi Gereğı Üzerine", Sosyologca, Sayı: 13-14, ss. 301-328.
- GİDDENS, A. (2014) Kapitalizm ve Modern Sosyal Teori, çev. Ümit Tatlıcan, İstanbul: İletişim Yayınları.
- KARASAR, N. (1998) Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Nobel Yayım Dağ. Ltd.Şt.
- KIZILÇELİK, S. (1994) Sosyoloji Teorileri, Konya: Yunus Emre Yayınları.